

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ
РІШЕННЯ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

**у справі за конституційним зверненням акціонерної компанії
„Харківобленерго“ щодо офіційного тлумачення положень
пункту 2 частини другої статті 17, пункту 8 частини першої
статті 26, частини першої статті 50 Закону України
„Про виконавче провадження“**

м. К и ї в
26 червня 2013 року
№ 5-рп/2013

Справа № 1-7/2013

Конституційний Суд України у складі суддів:

Головіна Анатолія Сергійовича – головуючого,
Бауліна Юрія Васильовича,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича – доповідача,
Винокурова Сергія Маркіяновича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича,
Кампа Володимира Михайловича,
Колоса Михайла Івановича,
Литвинова Олександра Миколайовича,
Маркуш Марії Андріївни,
Пасенюка Олександра Михайловича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шаптали Наталі Костянтинівни,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційним зверненням акціонерної компанії „Харківобленерго“ (далі – акціонерна компанія) щодо офіційного тлумачення положень пункту 2 частини другої статті 17, пункту 8 частини першої статті 26, частини першої статті 50 Закону

України „Про виконавче провадження“ від 21 квітня 1999 року № 606–XIV (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 24, ст. 207) з наступними змінами (далі – Закон).

Приводом для розгляду справи відповідно до статей 42, 43 Закону України „Про Конституційний Суд України“ стало конституційне звернення акціонерної компанії.

Підставою для розгляду справи згідно зі статтею 94 Закону України „Про Конституційний Суд України“ є наявність неоднозначного застосування судами України положень пункту 2 частини другої статті 17, пункту 8 частини першої статті 26, частини першої статті 50 Закону.

Заслухавши суддю-доповідача Вдовіченка С.Л. та дослідивши матеріали справи, у тому числі позиції Державної виконавчої служби України, науковців Київського університету права НАН України, Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва Національної академії правових наук України, Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Львівського національного університету імені Івана Франка, Національного університету „Києво-Могилянська академія“, Національного університету „Острозька академія“, Національного університету „Юридична академія України імені Ярослава Мудрого“, Ужгородського національного університету, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Акціонерна компанія звернулася до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення таких положень Закону:

– пункту 2 частини другої статті 17 в аспекті питання, чи є ухвала господарського суду про розстрочку виконання рішення суду окремим виконавчим документом, який виконується в загальному порядку, встановленому Законом;

– пункту 8 частини першої статті 26 в аспекті питання, чи є наявність постанови про закінчення виконавчого провадження з примусового

виконання наказу господарського суду в одній і тій самій справі обставиною, передбаченою Законом, яка виключає здійснення виконавчого провадження, якщо стягувач подав до примусового виконання ухвалу господарського суду про розстрочку виконання невиконаного рішення цього суду за відсутності постанови про закінчення виконавчого провадження з примусового виконання такої ухвали;

– частини першої статті 50 в аспекті питання, чи вважається одним завершеним виконавчим провадженням, яке не може бути розпочате знову, виконавче провадження з примусового виконання рішення суду у випадку, коли після його закінчення за наказом суду стягувач подав заяву про відкриття виконавчого провадження за ухвалою суду про розстрочку виконання того ж невиконаного рішення суду.

На обґрунтування неоднозначного застосування вказаних положень Закону акціонерна компанія долучила до конституційного звернення рішення господарських судів України.

2. Здійснений Конституційним Судом України аналіз положень Конституції України, Господарського процесуального кодексу України (далі – Кодекс) та Закону в аспекті порушених у конституційному зверненні питань дає підстави для таких висновків.

2.1. Відповідно до Основного Закону України держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання; усі суб'єкти права власності рівні перед законом; права і свободи людини і громадянина захищаються судом; судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій її території; обов'язковість рішень суду є однією з основних засад судочинства (частина четверта статті 13, частина перша статті 55, частина п'ята статті 124, пункт 9 частини третьої статті 129).

Згідно з частиною другою статті 13 Закону України „Про судоустрій і статус суддів“ від 7 липня 2010 року № 2453–VI судові рішення, що набрали законної сили, є обов'язковими до виконання усіма органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими

особами, фізичними і юридичними особами та їх об'єднаннями на всій території України.

Конституційний Суд України неодноразово зазначав, що виконання судового рішення є невід'ємною складовою права кожного на судовий захист і охоплює, зокрема, законодавчо визначений комплекс дій, спрямованих на захист і відновлення порушених прав, свобод, законних інтересів фізичних та юридичних осіб, суспільства, держави (пункт 2 мотивувальної частини Рішення від 13 грудня 2012 року № 18-рп/2012); невиконання судового рішення загрожує сутності права на справедливий розгляд судом (пункт 3 мотивувальної частини Рішення від 25 квітня 2012 року № 11-рп/2012).

Конституційний Суд України, розглядаючи цю справу, бере до уваги практику Європейського суду з прав людини, який, зокрема, в рішенні у справі „Шмалько проти України“ від 20 липня 2004 року вказав, що право на виконання судового рішення є складовою права на судовий захист, передбаченого статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, для цілей якої виконання рішення, ухваленого будь-яким судом, має розцінюватися як складова частина судового розгляду (пункт 43).

Таким чином, право на судовий захист є конституційною гарантією прав і свобод людини і громадянина, а обов'язкове виконання судових рішень – складовою права на справедливий судовий захист.

2.2. Згідно зі статтею 115 Кодексу рішення, ухвали, постанови господарського суду, що набрали законної сили, є обов'язковими на всій території України і виконуються у порядку, встановленому Законом.

Відповідно до статті 1 Закону виконавче провадження – це сукупність дій органів і посадових осіб, визначених у ньому, спрямованих на примусове виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), які провадяться на підставах, в межах повноважень та у спосіб, визначених Законом, іншими нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до законів України, а також рішеннями, що підлягають примусовому виконанню. У Законі визначено загальний порядок примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), до якого, зокрема, віднесено пошук майна

боржника, арешт коштів на рахунках в банківських установах, оцінка майна та його реалізація на прилюдних торгах (статті 40, 57, 58, 62).

Примусове виконання рішень судів України відбувається на основі виконавчих документів, які є підставою для відкриття державним виконавцем виконавчого провадження і проведення виконавчих дій. Такими документами є виконавчі листи, що видаються судами; накази господарських судів; ухвали, постанови судів у випадках, передбачених законом; інші документи, визначені у частині другій статті 17 Закону.

2.3. Виконання рішення господарського суду провадиться на підставі виданого ним наказу, який є виконавчим документом (частина перша статті 116 Кодексу).

Системний аналіз статей 84, 116, 117, 119, 120 Кодексу дає можливість дійти висновку, що наказ відтворює резолютивну частину прийнятого господарським судом рішення і залишається незмінним до повного виконання чи втрати ним юридичної сили у випадках, встановлених Кодексом.

Винятки стосовно загального порядку примусового виконання рішень господарського суду закріплено у відповідних статтях Кодексу та Закону.

Так, згідно зі статтею 121 Кодексу у разі наявності обставин, що ускладнюють виконання рішення або роблять його неможливим, за заявою сторони, державного виконавця, прокурора або за своєю ініціативою господарський суд, який видав виконавчий документ, у виняткових випадках, залежно від обставин справи, може відстрочити або розстрочити виконання рішення (частина перша); про відстрочку або розстрочку виконання рішення вноситься ухвала, яка може бути оскаржена у встановленому порядку (частина третя).

Підставою для застосування статті 36 Закону є наявність об'єктивних обставин, що ускладнюють або роблять неможливим застосування загального порядку примусового виконання рішень.

За судовою практикою до обставин, що ускладнюють виконання судового рішення та які є підставою для розстрочки його виконання, належать хвороба боржника або членів його сім'ї, скрутне матеріальне

становище боржника, наявність загрози банкрутства юридичної особи-боржника, стихійне лихо, інші надзвичайні події тощо.

У Кодексі передбачено дві стадії, на яких суд може вирішувати питання про розстрочку виконання рішення, а саме: при винесенні рішення по суті справи, що відображається в мотивувальній та резолютивній частинах рішення (пункт 3 частини першої, частина друга статті 84), а також у наказі господарського суду; та під час виконання рішення суду (виконавчого провадження) шляхом винесення окремого процесуального документа (ухвали) про розстрочку виконання рішення (частина третя статті 121).

Розстрочка виконання рішення суду, як вважає Конституційний Суд України, означає виконання його частинами, встановленими судом, з певним інтервалом у часі. За змістом частини другої статті 84 Кодексу строки виконання рішення частинами (сплата грошових сум частками тощо) визначаються судом.

Конституційний Суд України також зазначає, що розстрочка виконання рішення має базуватися на принципах співмірності і пропорційності з метою забезпечення балансу прав і законних інтересів стягувачів і боржників. Вирішуючи питання про розстрочку виконання рішення, суд не може змінювати суті винесеного у справі рішення.

3. Суб'єкт права на конституційне звернення порушує питання стосовно того, чи є ухвала господарського суду про розстрочку виконання рішення суду окремим виконавчим документом, на підставі якого може бути відкрито окреме виконавче провадження у порядку, встановленому Законом.

Відповідно до пункту 2 частини другої статті 17 Закону підлягають виконанню державною виконавчою службою такі виконавчі документи: ухвали, постанови судів у цивільних, господарських, адміністративних справах, кримінальних провадженнях та справах про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом.

Конституційний Суд України виходить з того, що до ухвал, визначених у пункті 2 частини другої статті 17 Закону, належать, зокрема, ухвали про вжиття запобіжних заходів та забезпечення позову у господарських справах (статті 43⁶, 67 Кодексу), які виконуються органами державної виконавчої

служби або іншими органами виконання судових рішень згідно з вимогами статей 2, 3, 5, 17 Закону без видачі наказу суду, оскільки мають самостійний процесуальний характер і не є актами вирішення спору по суті. Такі ухвали приймаються судом у зв'язку з необхідністю забезпечення розгляду судових справ та виконання рішення суду в майбутньому. Оскарження ухвал про вжиття запобіжних заходів та забезпечення позову не зупиняє їх виконання (частина друга статті 43⁷, частина третя статті 67 Кодексу).

Аналіз положень статей 116, 121 Кодексу і статті 36 Закону дає підстави вважати, що ухвала господарського суду про розстрочку виконання рішення спрямована на забезпечення повного виконання рішення суду і відповідного судового наказу та є допоміжним процесуальним актом (документом) реагування суду на перешкоди, які унеможливають або ускладнюють виконання його рішення. Така ухвала має похідний характер від рішення суду, яким справу вирішено по суті, і є обов'язковою для державної виконавчої служби при виконанні відповідного судового наказу у межах відкритого виконавчого провадження.

Таким чином, врахувавши стадійність господарського процесу, процедуру виконання рішення господарського суду на підставі наказу, юридичну природу ухвали господарського суду про розстрочку виконання судового рішення, Конституційний Суд України дійшов висновку, що така ухвала не є підставою для відкриття нового виконавчого провадження, а підлягає виконанню у раніше відкритому на підставі судового наказу виконавчому провадженні як процесуальний акт (документ), яким лише розстрочується виконання судового рішення.

4. Автор клопотання просить також дати офіційне тлумачення положень пункту 8 частини першої статті 26, частини першої статті 50 Закону в аспекті таких питань: чи є наявність постанови про закінчення виконавчого провадження з примусового виконання наказу господарського суду у одній і тій самій справі обставиною, передбаченою Законом, яка виключає здійснення виконавчого провадження, якщо стягувач подав до примусового виконання ухвалу господарського суду про розстрочку виконання невиконаного рішення цього суду за відсутності постанови про

закінчення виконавчого провадження з примусового виконання цієї ухвали; чи вважається одним завершеним виконавчим провадженням, яке не може бути розпочате знову, виконавче провадження з примусового виконання рішення суду у випадку, коли після закінчення виконавчого провадження стягувач подав заяву про відкриття нового виконавчого провадження за ухвалою суду про розстрочку виконання того ж невиконаного рішення, вказуючи умову „якщо стягувач подав до примусового виконання ухвалу господарського суду про розстрочку виконання невиконаного рішення“.

Конституційний Суд України, даючи офіційне тлумачення положення пункту 2 частини другої статті 17 Закону, дійшов висновку, що необхідність в офіційному тлумаченні положень пункту 8 частини першої статті 26, частини першої статті 50 Закону в аспекті інших порушених акціонерною компанією питань відпала, оскільки вони нерозривно пов'язані з положенням, щодо якого Конституційний Суд України дав офіційне тлумачення.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150, 153 Конституції України, статтями 51, 62, 63, 66, 67, 69, 94, 95 Закону України „Про Конституційний Суд України“, Конституційний Суд України

в и р і ш и в:

1. В аспекті конституційного звернення положення пункту 2 частини другої статті 17 Закону України „Про виконавче провадження“ від 21 квітня 1999 року № 606–XIV з наступними змінами у системному зв'язку з положеннями статті 36 цього закону, статей 116, 121 Господарського процесуального кодексу України слід розуміти так, що ухвала про розстрочку виконання рішення господарського суду не є підставою для відкриття нового виконавчого провадження, а підлягає виконанню у раніше відкритому на підставі судового наказу виконавчому провадженні як процесуальний акт (документ), яким надається розстрочка виконання судового рішення.

2. Рішення Конституційного Суду України є обов'язковим до виконання на території України, остаточним і не може бути оскаржене.

Рішення Конституційного Суду України підлягає опублікуванню у „Віснику Конституційного Суду України“ та в інших офіційних виданнях України.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ